

*В. М. Зайцева,
к. пед. н., доцент, професор кафедри управління фізичною культурою, спортом та туризмом,
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
Т. С. Кукліна,
к. е. н. доцент, доцент кафедри міжнародного туризму,
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя*

РОЛЬ ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ В ПІДВИЩЕННІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ

*V. M. Zaytseva,
candidate of pedagogical Sciences, associate Professor,
Professor of Department of physical culture, sport and tourism, Zaporizhzhya national technical
University
T. S. Kuklina,
candidate of economic Sciences, associate Professor,
associate Professor of international tourism, Zaporizhzhya national technical University*

THE ROLE OF HOTEL ENTERPRISES OF ZAPOROZHYE REGION IN INCREASING INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE REGION

Розглянуто інвестиційна привабливість підприємства як комплексний показник, що характеризує доцільність інвестування коштів у підприємство. Проаналізовано інвестиційну привабливість Запорізької області та сформовано низку рекомендацій, реалізація яких сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості. Розглянуто сучасний стан ринку готельних послуг Запорізької області та виявлено, що інвестиції в готельний бізнес завжди актуальні і виправдані.

Considered investment attractiveness of the enterprise as a complex indicator of the advisability of investing in the company. Analyzed investment appeal of Zaporizhzhya region and generated a number of recommendations, implementation of which will contribute to the increase of investment attractiveness. Considers the current state of the market of hotel services of Zaporizhzhya region and revealed that investment in the hotel business is always relevant and justified.

Ключові слова: *інвестиції, привабливість, готельне підприємство, розвиток, регіон.*

Keywords: *investment, attractiveness, hotel enterprises, development, region.*

Вступ. На сьогоднішній день, інвестиційна привабливість є одним з найважливіших факторів, що сприяють соціально-економічному і культурному розвитку регіонів. Інвестиційна привабливість підприємства – це комплексний показник, що характеризує доцільність інвестування коштів у дане підприємство. Вибираючи об'єкт для інвестування, інвестори оцінюють підприємство не як окремих господарюючий суб'єкт, який діє на певній території, а як частину галузі, порівнюючи його з іншими об'єктами даної сфери. У зв'язку з цим, зростає роль фірмового стилю підприємства в якості вирішального чинника у виборі об'єкта інвестування. Важливість формування власного фірмового стилю, його роль у залученні інвестицій у готельний бізнес ще не усвідомлена багатьма компаніями і, тому, є одним з головних завдань сучасного управління організацією.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукову платформу роботи склали праці видатних вітчизняних і зарубіжних вчених, що заклали основи розвитку менеджменту готельного та туристичного бізнесу: Л. Браун, А.В. Добробабенко, А.П. Дурович, А.В. Скараманги, Е.І. Крилова, В.М. Власової, І.В. Журавкова та ін.

Постановка мети та задач. Метою статті є аналіз готельних підприємств Запорізької області, як фактора підвищення інвестиційної привабливості. Для досягнення наміченої мети поставлені наступні завдання: 1) виявити складові інвестиційної привабливості Запорізької області; 2) провести аналіз взаємозв'язку фірмового стилю та інвестицій в готельну галузь Запорізької області.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі підприємства працюють в жорсткому конкурентному просторі. Для стабільного розвитку компанії необхідно постійно розвиватися, швидко реагувати на мінливі умови навколишнього середовища, пропонуючи на ринку якісний, сучасний товар.

Ступінь інвестиційної привабливості є визначальною умовою активної інвестиційної діяльності, а, отже, і ефективного соціально-економічного розвитку економіки, як для держави в цілому, так і на рівні регіонів.

Оцінка інвестиційної привабливості регіону включає в себе два основних моменти:

- інвестиційну привабливість самого регіону. На даному етапі аналізується існуюча нормативно-законодавча база, правові аспекти, політична ситуація, ступінь захисту прав інвесторів, рівень оподаткування і т.д.;

- інвестиційна привабливість конкретних об'єктів інвестування. На цьому етапі аналізується економічний стан галузей, підприємств та інших суб'єктів господарської діяльності [1].

Аналізуючи інвестиційну привабливість Запорізької області, будемо спиратися на дані рейтингу інституту економічних досліджень та політичних ситуацій, який визначає інвестиційну привабливість регіону, як взаємопов'язану оцінку двох елементів: інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику. Слід мати на увазі, що не завжди за підсумковими інтегральними показниками можна побачити реальні тенденції розвитку того чи іншого інвестиційного комплексу. Тим не менш, рейтинги, які оцінюють інвестиційну привабливість або окремі її компоненти, отримали широке визнання і активно використовуються інвесторами при ухваленні рішень про інвестування.

Запорізький регіон зацікавлений у припливі інвестицій, прихід нових гравців у промисловий сектор, на ринок переробки сільгосппродукції, у важку промисловість. Ще в 2003 році положенням «Про інвестиційну діяльність в Запорізькій області» визначені зрозумілі для всіх інвесторів правила роботи в суб'єкті. Незважаючи на те, що за останні роки обсяг вкладень в основний капітал в області зріс та область посіла 12 місце в загальному рейтингу по Україні. Але інвестиційний потенціал ще не розкрито повною мірою.

Конкурентними перевагами Запорізької області є:

- кваліфіковані працівники (55,0%);
- географічне розташування (55,0%);
- культурно-історична спадщина (40,0%).

Перешкоди в розвитку:

- високий рівень конкуренції (70,0%);
- часті зміни економічного законодавства (55%);
- низький попит на продукцію (45%) [4].

Проведене дослідження інвестиційного середовища Запорізької області дозволило сформувати низку рекомендацій, реалізація яких сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості. Рекомендовано вжити заходів з:

- поліпшення захисту інвесторів;
- посилення боротьби з корупцією;
- підвищення ефективності роботи органів влади;
- розвитку транспортної інфраструктури;
- покращення екологічної ситуації.

Станом на 01 квітня 2015 р. обсяг прямих іноземних інвестицій в економіці Запорізької області склав 766,3 млн. дол. США. Протягом січня-березня 2014 року в економіку Запорізької області іноземними інвесторами вкладено 2,6 млн. дол. США. Зменшення обсягу іноземних інвестицій відбулося у зв'язку із зміною вартості акціонерного капіталу за рахунок курсової різниці, яка на 01.04.2015 склала 113,3 млн. дол. США.

Обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу становив 432,7 дол. США. Переважна частка інвестицій надійшла з країн ЄС (71,8%), інвестиції інших країн світу склали – 28,2%.

Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал та боргові інструменти), внесених в економіку області з початку інвестування, на 1 квітня 2015 року склав 1155,4 млн. дол. США [3].

В основні галузі інвестування, на жаль, не входить досліджувана готельна індустрія. А, між тим, чинник розвитку готельної індустрії відіграє важливу роль в оцінці інвестиційної привабливості регіону.

Великі готелі важливі для інвесторів не тільки як місце регулярного розміщення працівників (найчастіше ця проблема вирішується купівлею або орендою квартир). Вони є необхідним елементом ділової інфраструктури: на їх базі проводяться різні заходи, ділові зустрічі, банкети і так далі. Крім того,

наявність в місті великих готелів у високому ціновому сегменті є індикатором рівня розвитку сфери послуг в цілому.

Ринок готельних послуг Запорізької області розвивається досить швидкими темпами. На сьогоднішній день готельне господарство Запорізької області представлено декількома десятками підприємств різних класів і категорій від дрібних, до відомчих готелів рівня бізнес-класу. Причому, більшість статусних готелів були побудовані протягом останніх 10 років. Серед них: готельно-ресторанний комплекс «Порто Рива» (2009 р.); готель «Slava» (2012 р.); готель «Four Points by Sheraton» (2011 р.). Ці готельні підприємства отримують високу оцінку відвідувачів, засновану на якісному наданні послуг.

Згідно інформації управління статистики м. Запоріжжя, за підсумками 2014 р. в місяцях колективного розміщення було прийнято 329521 осіб. На кінець 2014 р. в Запорізькій області функціонувало 126 об'єктів, що надають послуги розміщення. Загальна місткість 6189 місць. В даному випадку прорахована кількість як приватних, так і юридичних осіб підприємців-власників засобів розміщення (табл. 1).

Таблиця 1.
Стан готельної бази Запорізької області на 01.01.2015 р.

Фізичні особи	Юридичні особи
Готелі та аналогічні засоби розміщення	
Всього 82, з них 3 чотиризіркових готелі, 21 – без категорії, 6 – хостелів, 52 туристичні бази, гірські притулки, студентські літні табори	Всього 44, з них 1 однозірковий готель, 2 – двозіркових, 3 – тризіркових, 1 – чотирьохзірковий, 13 – без категорії, 5 – гуртожитків для приїжджих, 18 туристичних баз, гірських притулків, студентських літніх таборів
Місткість та номерний фонд готелів та аналогічних засобів розміщення за типами	
Місткість місць – 2361. Кількість номерів, усього – 1212.	Місткість місць – 3828. Кількість номерів, усього – 1878.
Кількість фактично проведених ліжко-днів у колективних засобах розміщення за типами засобів	
Усього у колективних засобах розміщення – 329521. У тому числі: 1. У готелях та аналогічних засобах розміщення – 156142. 2. У спеціалізованих засобах розміщення – 173379.	Усього у колективних засобах розміщення – 1923508. У тому числі: 1. У готелях та аналогічних засобах розміщення – 259970. 2. У спеціалізованих засобах розміщення – 1663538.
Доходи та витрати готелів та аналогічних засобів розміщення за типами	
Витрат, усього – 30724,2 тис. грн. У тому числі: 1. У готелях та аналогічних засобах розміщення – 18207,9 тис. грн.	Доходи від наданих послуг, усього – 301677,3 тис. грн. У тому числі: 1. У готелях та аналогічних засобах розміщення – 33475,0 тис. грн. 2. У спеціалізованих засобах розміщення –
2. У спеціалізованих засобах розміщення – 12516,3 тис. грн.	268202,3 тис. грн. Операційні витрати, усього – 373446,8 тис. грн. У тому числі: 1. У готелях та аналогічних засобах розміщення – 39825,5 тис. грн. 2. У спеціалізованих засобах розміщення – 333621,3 тис. грн. Інші витрати, усього – 26945,3 тис. грн. У тому числі: 1. У готелях та аналогічних засобах розміщення – 14516,5 тис. грн. 2. У спеціалізованих засобах розміщення – 12428,8 тис. грн.

Проаналізувавши зведені дані можна сказати, що нерозвита туристична інфраструктура знижує час

перебування туристів в Україні та в Запорізькій області зокрема.

Можна прогнозувати якісні зміни ринку при збереженні кількісних показників (номерів готельного фонду) – вдосконалення/реконструкція існуючих готелів введених в експлуатацію в часи СРСР, перехід застарілих та немережевих готелів під управління національних та міжнародних мережових операторів.

На фоні росту конкуренції між готелями та падіння кількості туристів, які відвідують місто та область, можна спостерігати нестачу під час заповнення номерів на рівні історичного мінімуму, що приводить до необхідності корекції вартості проживання у вигляді акцій лояльності, подарків, знижок, прямого зниження цін і, в свою чергу, вимушує готельєрів застосовувати крайні міри – вимушеному повному, часовому (на ремонт, реконструкцію) або частковому (окремого або декількох поверхів) зачиненню керованих об'єктів для скорочення операційних розходів та мінімізації рівня витрат.

Інвестиції в готельний бізнес завжди актуальні і виправдані. Не дивлячись на відмінності в рівнях доходу, люди все одно будуть подорожувати, і для того, щоб відпочити від побутових турбот, так і для вирішення ділових питань. Головне, грамотно вибудувати структуру діяльності і розробити ефективну політику закладу, для того, щоб прибуток переважав над витратами [7].

Інвестори, що вкладають кошти в готельну справа і бажають отримати високий прибуток. Тут всі повинні діяти не за стандартами і завчасно розробленим і продуманими схемами. Зараз споживачі готельних послуг дуже вимогливі, і здивувати їх, або бодай залучити зручними і упорядкованими номерами не завжди виходить. Необхідно розробити щось більш оригінальне, унікальне для даної галузі. Наприклад, нестандартний список послуг або нетипові умови проживання. Нетрадиційні проекти можуть бути затребувані, не залежно від місця їх розташування. Але так як більшість людей воліє, все-таки, традиційної якості готельних послуг, будемо виходити з аналізу найважливіших факторів, що впливають на вибір готелю.

Найважливішим з них є актуальність забудови регіону. Будівництво навіть самої фешенебельного готелю в окрузі, який не представляє цінності для приїжджих, навряд чи призведе до його високого заселення та окупності. Так, кращі готелі зазвичай розташовані поблизу місцевих визначних пам'яток [2].

Таким чином, готельні комплекси повинні знаходитися в самому центрі життя: туристичного, економічного, культурного і т.д.

Крім того, існують фактори, що визначають класність майбутнього готелю. З точки зору розмірів інвестування немає великої різниці між будівництвом готелю високого або економ класу, так як основні витрати припадають на землю в привабливому місці, яка має однакову вартість при зведенні дорогого готелі, так і при будівництві дешевого. Тому, інвестори найчастіше воліють вкладати кошти в будівництво готелів високого рівня, розраховуючи на більш швидку окупність, за рахунок більшої вартості послуг майбутнього об'єкта інвестування.

У залученні коштів потребують не тільки знову споруджувані об'єкти готельної індустрії, але і вже існуючі, які так само відчують потребу в постійному капіталовкладенні. Отже, будівлю готелю потрібно постійно модернізувати і підтримувати в ідеальному стані. Клієнтами вітається і систематичне впровадження нових схем функціонування.

Підприємства сфери готельної індустрії, які мають привабливий зовнішній вигляд і свій фірмовий стиль, мають великі можливості для додаткового залучення інвестицій. Інвестор також, вибираючи той або інший об'єкт, що спирається на позитивний імідж підприємства, в основі якого лежить фірмовий стиль [6].

Фірмовий стиль потрібен готелю для того, щоб виразити свою індивідуальність, підкреслити єдність елементів, складових його образу, виділитися серед конкурентів, стати ідентифікованим і добре запам'ятовуватись.

Унікальність та популярність сприяють зменшенню кількості коштів, вкладених в рекламні кампанії. До того ж, наявність фірмового стилю значно збільшує шанси залучення інвесторів. Адже готель, як і будь-яке підприємство, створюється для того, щоб обслуговувати клієнтів і отримувати прибуток. А, щоб залучити інвестиції, захопити частину ринку, зацікавити покупців, необхідно приділити увагу формуванню позитивного іміджу своєї компанії в сфері гостинності.

Підвищити шанси у залученні інвестицій може допомогти наявність у готелю добре розробленого сайту, який є своєрідною віртуальною презентацією закладу і важливим елементом фірмового стилю. Тут, люди, які в перспективі можуть виявитися клієнтами готелю, повинні мати можливість з легкістю знаходити всю необхідну, актуальну, цікаву для них інформацію. Добре, якщо на сайті є можливість прямого спілкування з адміністративною службою готелю, наприклад, «онлайн-консультація». Застосування інноваційних технологій дозволяє йти в ногу з часом, сприяє підвищенню конкурентоспроможності і рентабельності бізнесу.

Професійна коректність фірмового стилю є основною частиною корпоративної культури та іміджу готелю в цілому. Тому, до всіх етапів формування фірмового стилю слід ставитися серйозно. Фірмовий стиль – не примха і не мода. Комуś він може знадобитися в передпродажній підготовки за замовленням інвесторів. Але реальна потреба в розробці фірмового стилю з'являється лише тоді, коли відчуються вигоди від його використання.

Говорячи про вкладення коштів у готельні об'єкти, можна виділити такі напрямки інвестування:

- будівництво;
- купівля діючих об'єктів;

- інвестиції з метою одержання рентного доходу;
- бренд.

В Запорізькій області є величезний потенціал для розвитку. Це велика площа, порівнянна за площею з деякими європейськими країнами; вигідне географічне положення; розвинена транспортна інфраструктура; міцні традиції промислового і сільськогосподарського виробництва; найбільші об'єкти енергетики; багаті природні ресурси; історичний «багаж»; величезний кадровий потенціал [4; 6].

На спеціалізованому інвестиційному порталі Запорізької області для інвесторів надано навіть проекти, які потребують інвестицій на 100%, або частково. Велику увагу приділено проекту «Будівництво готелю ДП «Міжнародний аеропорт Запоріжжя». Цей проект було розроблено ще в 2009 році. Предметом проекту є готель на 180 місць (площа готелю 6120 кв. м) з забезпеченням обслуговування авіапасажирів. Готель необхідний для створення комфортних умов пасажирам, що подорожують повітряним транспортом. Послуги можуть надаватися як на початку, так і наприкінці подорожі, а також під час затримки рейсів за метеоумовами та т.п. Проектний річний обсяг реалізації складає 2,43 млн. дол. США. Загальна вартість проекту згідно з технічним паспортом складає 4 млн. дол. США. На даному етапі ведеться активний пошук інвестицій в побудову цього проекту.

Наступний проект в галузі туризму це створення інфраструктури для забезпечення діяльності туристичного маршруту «Мала Батьківщина Федора Конюхова». З метою забезпечення діяльності туристичного маршруту «Мала Батьківщина Федора Конюхова» існує необхідність будівництва закладу громадського харчування, здатного задовольнити потреби туристичних екскурсій та місцевого населення. Загальна вартість проекту 100 тис. дол. США. Термін окупності проекту складає 2 роки.

Також потребує інвестицій проект зі створення лапідарію для кам'яних скульптур та музею археології (або музею природного краєзнавства) на базі існуючого краєзнавчого музею у місті-курорті Бердянськ (узбережжя Азовського моря). Загальна вартість проекту 576 тис. дол. США. Проект потребує 60% інвестицій.

Таким чином, Запорізька область пропонує інвестувати в готельно-туристичну галузь задля розвитку регіону.

Висновки. У Запорізькій області існує хороший потенціал для розвитку туристичної інфраструктури. Для залучення інвестицій необхідні реальні заходи з просування бренду Запорізької області, що позитивно позначиться на розвитку готельної індустрії регіону та прискорить формування їх унікального фірмового стилю.

Література.

1. Анализ существующих подходов и методик оценки инвестиционной привлекательности регионов. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://library.shu/pdf/1/smagl004.pdf>
2. Інвестиційна складова фінансового потенціалу регіону. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://knutd.com.ua/publications/conference/20.03.2015/.pdf>
3. Експертна оцінка інвестиційного клімату. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.investmentzp.org.ua/?go=katalog&catid=32&podcatid=68>
4. Запорожская область вошла в пятерку лучших по объему прямых инвестиций. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://reporter-ua.com/2011/05/10/zaporozhskaya-oblast-voshla-v-pyaterku-luchshih-po-obemu-pryamih-investicij>
5. Основний капітал інвестицій в 2015 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України – 2014. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://fru.org.ua/ua/events/business-news/reitynh-investytsiinoi-pryvablyvosti-rehioniv-ukrainy-2014>
7. Куклина Т.С. Конкуренентоспособность гостиничных услуг / Т.С. Куклина // Украина – Болгария – Европейский союз: Современное состояние и перспективы: II междунар. науч.-практ. конф., 12 – 18 сентября 2013 г.: тезисы докладов. – Варна – Херсон, 2013. – С. 276 – 279.

References.

1. «Analysis of existing approaches and methods of evaluation of investment attractiveness of regions», [Online], available at: <http://library.shu/pdf/1/smagl004.pdf> (Accessed 2 Sept 2015).
2. «The investment component of the financial potential of the region», [Online], available at: <http://knutd.com.ua/publications/conference/20.03.2015/.pdf> (Accessed 1 Sept 2015).
3. «Expert assessment of the investment climate», [Online], available at: <http://www.investmentzp.org.ua/?go=katalog&catid=32&podcatid=68> (Accessed 1 Sept 2015).
4. «Zaporizhzhya region is among the top five in terms of direct investment», [Online], available at: <http://reporter-ua.com/2011/05/10/zaporozhskaya-oblast-voshla-v-pyaterku-luchshih-po-obemu-pryamih-investicij> (Accessed 26 Aug 2015).
5. «Fixed capital investment in 2015», [Online], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 5 Sept 2015).
6. «Rating of investment attractiveness of regions of Ukraine – 2014», [Online], available at:

<http://fru.org.ua/ua/events/business-news/reitynh-investytsiinoi-pryvablyvosti-rehioniv-ukrainy-2014> (Accessed 5 Sept 2015).

7. Kuklina, T.S. (2013), “The competitiveness of hotel services”, *Sbornik dokladov na Mezhdunarodnoj nauchnoj konferentsii* [Conference Proceedings of the International Scientific Conference], Ukraine – Bulgaria – European Union: Contemporary State and perspectives, Varna – Kherson, Bulgaria – Ukraine, pp. 276–279.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2015 р.